

28.12.2009

FT Kari Uotila

Muuritutkimus ky, Suovillankatu 3 20780 Kaarina

kari.uotila@muuritutkimus.fi

www.muuritutkimus.com

Salo

Teijon Sahajärven luonnonpuiston

alueen rakennusarkeologinen inventointi v. 2009

FT Kari Uotila ja FM Markus Kivistö

Teijon Sahajärven ns. "luonnonpuisto" on perustettu luonnonsuojelulain mukaiseksi yksityismaiden suojelualueeksi lääninhallituksen päätöksellä v. 1964. Laajemman luonnonpuiston osana on Sahajärven lounaisosassa oleva purouoma, johon on rakennettu useita patorakenteita ja niihin liittyviä teollisuusrakennuksia historiallisten tietojen perusteella viimeistään 1700-luvulta lähtien. Puro muodostaa kahden suurelta osin toimivan padon väliin patolammen, jonka rannoilla on ollut laaja osin istutettu puisto. Alue on luonnonsuojelualue ja siellä on muutama polku ja puron ja ojien yli kulkevia siltoja. Lisäksi purouoman rinteessä on kiviportaikko. Alueella on hyvin vehreä lehtipuupensaikko ja joitakin suurikokoisia lehti- ja havupuita ja maastoa peittää monin paikoin korkea perenna- ja pensaikkokasvillisuus (esim. töyhtöangervo ja pähkinäpensas). Tämän vuoksi maastoinventoinnit alueella on tehtävä joko varhain keväällä tai myöhään syksyllä.

Kohteen inventointityötä käynnistettiin keväällä 2009 ja niitä jatkettiin kesän ja myöhäissyksyn 2009 aikana. Tutkimuksista vastasivat FT Kari Uotila ja FM Markus Kivistö ja rakenteiden tarkastukseen osallistui rkm Jari Venhe. Alueelle tehtiin mittaustöitä varten oma koordinaatisto jonka sisäiset virheet ovat +/- 1 cm. Tällä mittauksella saatiin dokumentoitua varsinaisen purolinjan rakenteet. Mittaukset sidottiin alustavasti KKJ yhtenäiskoordinaatistoon joka on Metsähallituksen kartta-aineiston pohjana. Tältä osin kartta-aineistossa voi olla joidenkin senttien virheet. Alueella 1 (läntinen tasanne) runsas ja korkealle ulottuneet pensaikit haittasivat mittauksia ja havaitut rakenteet mitattiin inventoinnin yhteydessä GPS -paikantimella jolloin tarkkuus on muutamia metrejä.

*Miksi lehti, kenen tilauksesta?
- MNi*

Alueella 1 havaittiin merkkejä maanalaisista rakenteiden jäännöksistä ja kulttuurikerroksista. Maakerrosten laajuutta kartoitettiin tekemällä pieniä 20 x 20 cm kokoisia koepistoja läntiselle alueelle (alue 1) erityisesti puunkaatoina esiin tulleiden maakerrosten ja jo kaivettujen ojien profiileissa. Koepistot lopetettiin havaittuun rakenteeseen tai selvään kulttuurikerrokseen. Alue 1 on hyvin kostea ja vetinen vaikka alueelle on kaivettu useita patolammelle johtavia oja. Maaperän hyvin suuri kosteus on selvä haaste esim. mahdollisen maatumkauksen osalta. Menetelmän käyttö kannattaisi keskittää kuivalle tai kylmälle kaudelle.

Kivisissä patorakenteissa ei vuoden 2009 kuluessa havaittu selviä rakenteiden sortumisia tai merkittävää liikettä vaan esim. puron pohjalla olleet kivet näyttävät olleen kohteissaan jo joitakin aikoja ja vesi kulki rakenteiden läpi. Järveä vasten olevan padon (alue 4) sortuneessa kiviosassa ei havaittu merkittäviä sortumia tai muuta liikettä.

Sahajärven pohja luodattiin patorakenteen edustalla olevan lahden alueelta ja voitiin todeta että järven syvyys on lahden keskiosan alueella 4-5 m ja pohja on syvempi läntiseltä osaltaan (n. 3 m) josta nykyisinkin kulkee järven laskupuro. Sen sijaan varsinaisen padon (rakenne 45) puoleisella osassa järven syvyys on lähellä pataa vain 0.5-1.4 m ja laskee länsirantaa loivemmin kohti 5 m:n syvännettä. Tämän hyvin harvan (luodattu n. 40 pistettä) pohjan kartoituksen perusteella voisi ajatella, että ylemmän padon heikkenevää kuntoa osaltaan auttaa järven luontainen pohjan muoto.

Alueella on ollut dokumentointipäivien aikana keskimäärin 1-3 liikkujaa päivittäin jotka ovat

*Metsähallitus!
Kohde luettelusta puttuu, samoin kiit. tuesta*

*Hankerehti 1.7.10/MN
Mj-reki
1000017192
Sarym J
7.5.2010
M H: sfc*

Kuva 1. Teijon alueen yleiskartta jossa on punaisella merkitty Sahajärven luonnonpuiston alue.

kaikki liikkuneet alueella olevilla poluilla. Tältä osin suurta riskiä esim. rakenteiden rikkoutumisesta liikkumisen takia ei ole voitu havaita. Toisaalta on selvää että esim. puron reunoilla olevat kivirakenteet ovat sortumaherkkiä jos niillä liikuttaisiin. Erityisesti liikkuminen alueella 4 olevan padon alueella voi olla esim. runsaiden sateiden jälkeen haastavaa.

Suurin kulutus ja myös yksi alueen liikkumisen kannalta hankalimmista kohteista on alueella 2 oleva purouomasta ylösnoyeva kivinen portaikko, jossa on ainakin kahdessa kohtaa merkittävää kulumista ja maan pinnan eroosiota havaittavissa. Kohteen korjaus pyöreillä hirsillä ei ole kovin kestävä rakenteellinen ratkaisu vaan poiskuluneet kiviportaat tulisi palauttaa. Yksi mahdollisuus olisi leventää jyrkkänä nouseva portaikko pahimmin kuluneissa kohdissa leveämmäksi tasanteeksi. Toinen vaihtoehto olisi rakentaa jyrkkään osuuteen kiviportaat uudelleen mutta kiinnittää ne alla olevaan maastoon aikaisempaa kiinteämmin. Tasapintaisia askelmakiviä on ehkä saatavilla alueelta ja mahdollisesti osa askelmakivistä on vielä rinteessä kasvillisuuden peittämänä.

Alueelle 1 (läntinen tasanne) johtaa lännenluoteen suunnalta leveähkö polku jota myöten patolammelle saakka voidaan periaatteessa saapua myös liikuntaesteisen kanssa avustettuna. Polkuverkostoa huoltamalla ja ehkä paikoin tasaamalla kulkua voidaan niin halutessa helpottaa.

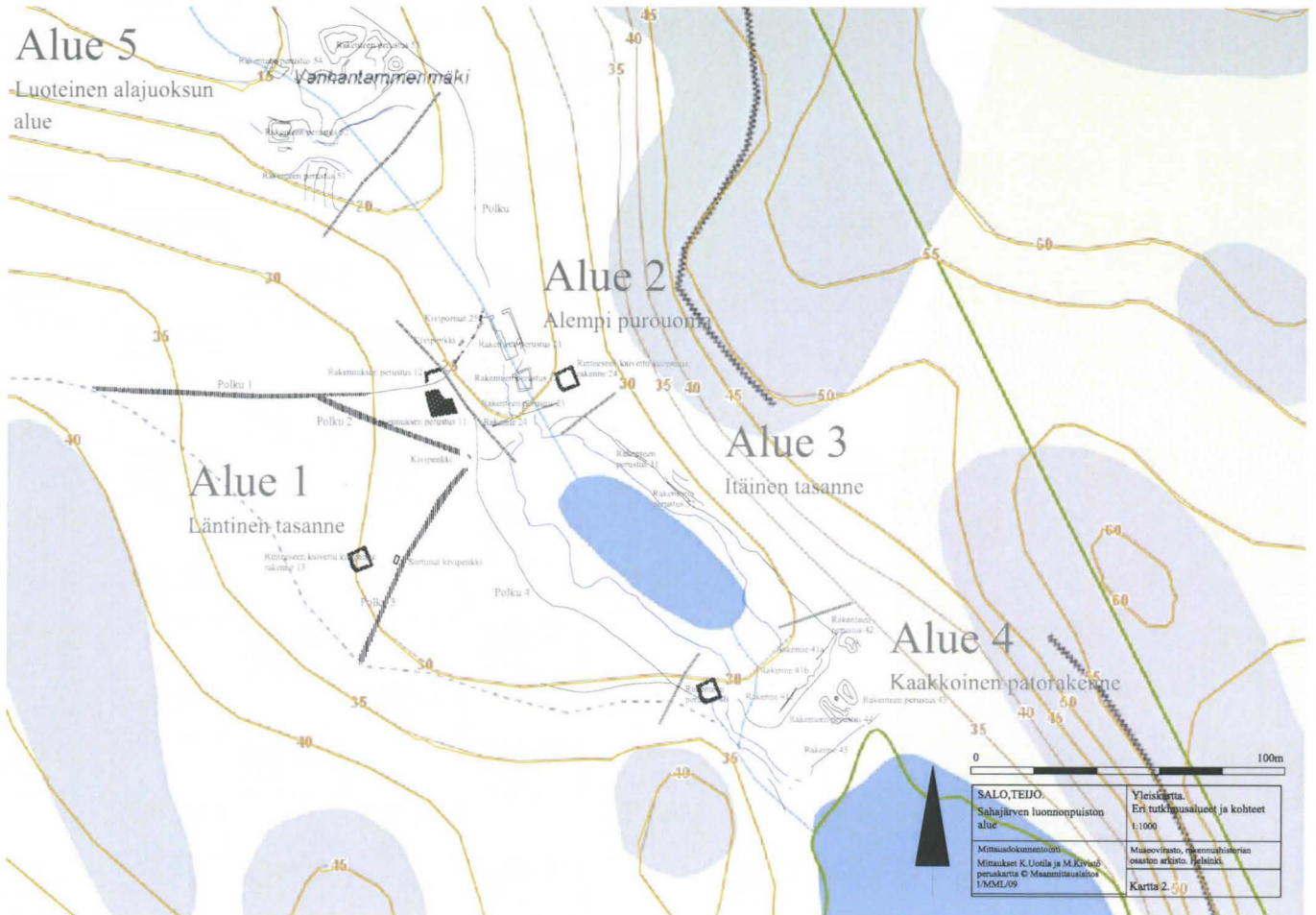
Havaitut rakenteet alueittain (nimetty yleiskarttaan nro 2)

Alue 1 (läntinen tasanne) Rak 1-4, 11-13

Alue 1 rajautuu lännen suunnalla kohoavaan kallioiseen maastoon ja sitä kiertävään peruskarttaan merkittiin polkuun. Alue on suhteellinen tasainen ja laskee loivasti kohti idässä olevaa patolampea. Alueella on useita lampea kohti laskevia oja ja näihin nähden poikittaisia oja jotka ainakin paikoin katkovat vanhempia rakenteita (esim. polku 3).

Alueella on runsaan kasvillisuuden peitossa ainakin kaksi rakenteellista kokonaisuutta. Näistä

Kuva 2. Inventointialue ja sieltä esiin tulleet rakenteet alueittain (raportin liitteessä oleva kartta 2).

todennäköisesti nuorempi on alueen läpi kulkeva polkuverkosto, joista polut 2 ja 3 yhdistyvät lähellä lammen rantaa olevan suurikokoisen luonnonkivipenkin läheisyydessä. Vaikutelma on se, että suurikokoisen penkin luona on lammen rantaa kiertävään polkuun (polku 4) liittynyt ainakin kaksi muuta polkua ja kohde olisi ollut puistovaiheessa jonkinlainen keskuskohta. Polun 3 varressa on lisäksi pienikokoisen kivipenkin osia maastossa. Polkuja saattaa alueella olla useampiakin mutta niiden tarkempi kartoittaminen vaatisi joko hyvin tarkkaa maastotyötä varhain keväällä tai ainakin paikoin kasvillisuuden raivausta.

Polku 1 on selvästi maastoon kaivettu kulku-ura joka johtaa lännen suunnalta suoraan patolammen alemmalle koskiosuudelle ja kiviportaikolle. Polku kulkee osittain mahdollisen rakennuksen perustuksen 12 läpi.

Rakennuksen perustus 12 on havaittavissa maastossa selvänä laskevana kynnyksenä jonka voisi ajatella olevan esim. seinärakenteen raja. Matala kuopanne on vuosien kuluessa peittynyt 5-10 cm:n paksuisen humuskerroksen alle, joka kuitenkin ainakin suurelta osin seurailee rakenteen muotoja.

Alueen 1 pohjoisosassa polkujen rajaamalla alueella on maastosta hiukan kohoava osa, jossa on havaittavissa kasvillisuuden läpi rakenteen muotoja (rakennuksen perustus 11). Alueelle tehtyjen koepistojen perusteella pintahumuksen (paksuus n. 10 cm) alla on luonnonkiviladellmaa. Rakenteen ympäristössä on humuskerroksen alla 5-10 cm paksuinen tumma sekoittunut multamaakerros ja sen alla 2-5 cm:n paksuinen hiilensekainen multamaakerros. On selvää että kyseessä on laajemman rakennuskokonaisuuden osa, joka on peittynyt vuosien kuluessa hu-

muskerroksen peittoon. Samaan rakenteeseen liittyy myös rakenteen eteläosassa olevan muutaman luonnonkiven rivi. Rakenteen ajoitusta ei pienillä koepistoilla pystytty selvittämään.

Alueella 1 on havaittavissa ainakin yksi rinteesen kaivettu kuopanne (rakenne 13). Se voi olla jääne paikalla olleesta rakenteesta tai alueelta on kaivettu maa-ainesta johonkin toiseen kohteeseen.

Alue 2 (Alempi jokiuoma) Rak. 21-24

Alueeseen 2 kuuluu purouoman keskiosassa olevat kivirakenteet ja molemmat jyrkkänä nousevat törmät. Pohjoisen suunnalla alue rajoittuu seuraavaan rakennusosaan eli alueeseen 5. Patolampi rajautuu kiviseen patorakenteeseen (rakenne 24) josta on nähtävissä selvästi pohjoinen seinärakenne. Lammen puolelta rakenteita ei voi havaita kuin pintapuolisesti ja tämän vuoksi rakenteen kokonaislaajuus on hiukan epävarmaa.

Ilmeisesti padon päällä on kasvanut suurikokoinen lehtipuu joka osittain ohjaa veden kulkua rakenteen 24 läpi. Pääosa vedestä kulkeutuu rakenteen koilliseen osaan josta se tulee esiin kiviseinän saumojen välistä ja muurirakenteen päältä. Osa vesimassoista kulkeutuu suoraan rakenteen 24 läpi. Patorakenteeseen 24 liittyy koillisnurkassa oleva kiviseinä (rakenne 23) jonka läpi vesimassoista suuri osa virtaa. Voisi ajatella että vesi on käyttövaiheessa johdettu rakenteen 23 läpi tai itäpuolitse mutta tällä hetkellä tällaista selvää rakenteellista aukkoa ei voi havaita.

Pari metriä edellisten alapuolella on rakenne 22, joka on 5.3 x 7 m neliömäinen kivirakenne, jossa on säilyneenä 3-4 kivikertaa. Vaikutelma on se, että vesi kulkeutuisi rakenteiden 23 ja 22 välistä takaisin varsinaiselle kulku-uralle.

Laajin rakennusosa on rakenne 21 joka on puron molempia rantoja reunustava 1-2 m koruinen (3-4 kivikertaa) 15 m pitkä kivirakenne, jossa on suoran purouomaa seuraavan rakenteen lisäksi länsipuolella laaja rakennusosa ja sen vastakappale itäpuolella ja alimpana selvä pielellinen aukkorakenne. Rakenteen kokonaisleveys on n. 7 m.

Kaikki esillä olevat kivirakenteet on tehty melko suurista luonnonkivistä kerroksittain ja pai-

koin on vielä nähtävissä pienemmistä kivistä tehty kiilakivetys, jonka voisi ajatella alkujaan ulottuneen koko kivirakennusosaan. Kivissä ei havaittu esim. porausreikiä mutta toisaalta alueen kiviaines näyttää lohkoutuvan luonnostaan melko herkästi joten rakennustöissä ei ehkä ole ollut tarvetta kivien poraamiseen. Tällä hetkellä rakenteet ovat leimallisesti kylmäladottuja rakenteita joissa ylempien kerrosten kivet selvästikin seurailevat alemman kivikerran muotoja. Tämän voi tulkita tarkoittavan sitä, että rakenteet on jo alkujaan tehty pääosin kylmäladontana ilman laastia. Rakenteissa on havaittavissa rakennusosia jolloin ensin on rakennettu suorat laajemmat osat ja sitten niitä vasten lisäosia. Ilman tarkkaa muurirakenteiden tutkimusta on vaikea varmuudella todeta onko kyseessä todellinen useista rakennusvaiheista kertova sauma vai saman rakennusvaiheen eri vaiheissa tehty työsuoritus.

Rakenteen 23 luoteispuolella purossa olevien kivien päällä on jäljellä kaksi hirttä joiden päisä on rautavahvistus ja useita suurikokoisia ruuveja ja niiden vastakappaleina muttereita. Metallivahvistetut puut eivät ole alkuperäisellä paikallaan mutta ehkä melko lähellä sitä. Jatkuvassa kosteudessa ne säilynevät jonkin aikaa nykytilassa mutta ruostuva metalli ja puumateriaali eivät ole kovin hyvin säilyvä yhdistelmä. Rakenteen 22 keskivaiheilla on purossa olevassa kivessä kiinni metallilevy. On mahdollista että metalli- ja puurakenteita löytyy lisää kohteen tarkemmissa tutkimuksissa.

Alue 3 (itäinen tasanne) Rak. 31-32

Alue 3 on kapea maakaistale idässä olevan kalliolouhoksen ja patolammen välissä. Alueen läpi kulkee polku, jonka itäpuolella on paikoin yksi (rakenne 31) ja paikoin kaksi tai kolme (rakenne 32) ladottua kivitasa, jonkinlaista terassia. Näihin on vaikea liittää mitään selvää rakennetta vaan ne voisivat olla alueen puutarhavaiheeseen liittyviä pengerrakenteita.

Alueella on myös joitakin alueen käyttövaiheeseen mahdollisesti liittyviä teollisuushistoriallisia esineitä, jotka ovat osin ruostuneet. Niiden säilyvyys kohteessa pidemmällä aikavälillä on hyvin epävarmaa ja ne olisi syytä siirtää pois alueelta.

Alue 4 (kaakkoinen patorakenne) Rak. 41-45

Sahajärven rannassa on laaja patorakenne, jon-

ka länsiosassa on järven purkupuro. Se lienee ainakin lähellä patoa vanhempaa sijaintia jollei jopa samalla paikalla sillä jo 1700-luvun lopun kartoissa järvestä lähtevä puro on sijoittunut lahden pohjukan länsiosaan. 1700-luvun ja nykyisen järven laajuudessa on eroa joka viittaa siihen että järvi on ollut 200 vuotta sitten nykyistä alemmalla tasolla – ehkä 1-2 metriä.

Useiden metrien korkuinen patorakenne on nähtävissä pohjoispuolelta. Siellä voidaan erottaa rakenteesta 41 kolme osaa. Näistä itäinen osa 41a ja läntinen osa 41c ovat kerroksittain ladottua kylmäladonnalla tehtyä kivimuuria ja niiden keskellä on alueena 41b laaja sortumalue, jolta pintakivet ja osa sisäosan täyte kivistä on valunut lammen tasolle. Sortuma on tapahtunut todennäköisesti jo joitakin aikoja sitten ja maa- ja kiviaineksesta koostuva rinne on saavuttanut jonkinasteisen tasapainotilan. Sortumakohdan molemmilla puolilla on näkyvissä patorakenteen sisuksena oleva lohkokivitäyttö. Paikoin padon päällä kulkeva polku on hyvin lähellä tätä irtonaista muurin ydinrakennetta.

Padon järvenpuoleisessa osassa (rakenne 45) on patorakennetta näkyvissä veden päällä vain muutama kivikerta ja lisäksi selvä betoninen myöhemmin tehty tukirakenne, joka on paikoin irronnut taustastaan. Järven pohjan perusteella voisi ajatella, että padon syvyys veden alla järven puolella on luokkaa 0.5-2 m.

Patorakenteen keskiosassa on kaksi selvää painannetta (rakenteet 43 ja 44). Näistä ainakin itäisempi 43 on voimakkaasti painunut. Kyseessä voi olla jokin patorakenteen päällä ollut rakenne ja siihen liittyvä kuoppa mutta esimerkiksi selvää merkkiä veden läpijuoksutuksesta tässä kohtaa ei ole havaittavissa padon pohjoisesta seinästä. Se voi kylläkin olla sortuma-alueen 41b takana. Rakenteen 43 vieressä on maastossa pienempi maakuoppa, josta on pintamaa painunut pois ja alta näkyy padon kivirakenne. Suoraa sortumavaaraa ei voi havaita mutta toisaalta näiden painanteiden alueella kulkee osa padon päällä olevista poluista.

Alue 5. (Luoteinen alajuoksun alue) Rak. 51-54

Mittaustöiden kuluessa myöhäissyksyllä 2009 havaittiin alempana puron varrella alue 5, johon liittyy patorakenne (rakenne 51) ja siihen liittyvä maavalli (rakenne 53) ja lisäksi kahden rakennuksen (52 ja 54) jäännöksiä. Kohde mi-

tattiin osana inventointia mutta sen tarkempaan tutkimukseen ei tässä yhteydessä ollut mahdollisuuksia.

Sahajärvestä laskevan puron alajuoksulla sen uoma levenee laakeaksi altaaksi, jossa puro jakautuu useaksi noroksi. Ne yhdistyvät jälleen yhdeksi altaan pohjoisosan pengerryksen kohdalla, jonka keskellä olevasta jyrkkäseinäisestä kurusta puro läpäisee pengerryksen. Kyseessä on varsinkin puron etelänpuoleisen osan perusteella osin keinotekoinen pengerrys, jonka avulla puroon on muodostunut patoallas. Mistään sulkutms. rakenteista ei tosin nykyään ole havaittavissa merkkejä. Altaan alapuolella on noin 8 x 6,5 m kokoisen rakennuksen kivijalka (nro 52), jonka eteläpuolelle on rakennettu mitoiltaan 4 x 1 m kokoinen kylmämuurattu kivirakenne (nro 51). Puron juoksu on ohjattu kulkemaan kivijalan ja muurin välistä, ja rakenteiden välillä on kivistä ladottu porrastus. Juoksun leveys rakenteiden välillä on n. 2 metriä.

Rakennuksen pohjoispuolella on näkyviltä osiltaan n. 6 x 5 m kokoinen kivijalka (nro 54), josta on näkyvissä lähinnä sisäpuoli. Länsiseinän ulkoreuna on hahmotettavissa maanpinnan muotojen avulla, muualla seinien ulkoreunat ovat maamassan peitossa. Muita selkeitä rakennusten jäänteitä ei ole näkyvissä. Rakenteiden pohjois- ja itäpuolella, puron ja sitä kiertävän polun väliin sijoittuvalla tasanteella on sen sijaan pengerryksiä ja kuopanteita jotka saattavat olla ihmisen tekemiä. Alueen pohjoisosassa on laakea, n. 14 x 10 m kokoinen tasapohjainen kuoppa, jossa ei silminnähdä ole havaittavissa jälkiä rakenteista; mahdollisesti kyseessä on soranotosta syntynyt jälki. Tämän etelä- ja itäpuolella on niinkään pengerrys. Kuopan itäpuolella on tasannetta 2-3 m korkeammalle nouseva kraaterimainen muodostelma, jonka keskellä on pyöreä, n. metrin syvyinen kuoppa (nro 53). Töyrään harjanne on n. 70-100 cm korkeammalla kuin vieressä kulkeva polku, mikä osaltaan tukee vaikutelmaa.

Noin 50 m alajuoksun raunioista polku ylittää puron. Nykyisen kävelysillan vieressä puron poikki on asetettu pitkiä, 15-20 cm leveitä kivipalkkeja, jotka on lohkottu poraamalla. Varmuutta ei ole liittykö palkkisilta yläjuoksun rakenteisiin vai kuuluuko se alueen myöhemmän luonnonpuistovaiheeseen.

Yhteenveto

Sahajärveltä lähtevän puron yläjuoksulla on useiden eri aikakausien merkkejä. 1900-luvun toimia alueella edustaa ainakin alueilla 1 ja 3 olevat puiston ja puutarhapenkereiden rakenteet ja alueen 2 kiviportaatt ja eri puolilla aluetta olevat kivipenkit. Sahajärven rannalla oleva patorakenne (alue 5) liittyy järven pinnan korotukseen.

Alueella on myös selvästi vanhempia rakennusosia, kuten alueella 2 oleva patolammen moniosainen patorakenne ja sen alapuolinen moniosainen rakennuskokonaisuus. Se voi liittyä esimerkiksi 1700-luvun karttoihin merkittyyn alueella olleeseen sahaan jolloin ne olisivat selvästi kiinteitä muinaisjäännöksiä. Ajoitukselle ei ole tässä vaiheessa varsinaista arkeologista perustetta. Alueen 5 pato- ja rakennusjäännökset ovat vielä tässä vaiheessa ajoittamattomia.

Alueella 1 on lisäksi ainakin 1-2 vanhempaa paksun humuskerroksen alle peittyneitä rakennuksen jäännöistä, joihin liittyy kiviladelmia ja paksu hiilimaakerros. Näiden tarkempi kartoitus ja koekaivaus toisivat varmasti lisätietoa alueen pitkästä käyttöhistoriasta.

Kartat:

Kartta 1. Sahajärven luonnonpuiston alue.
1:1000.

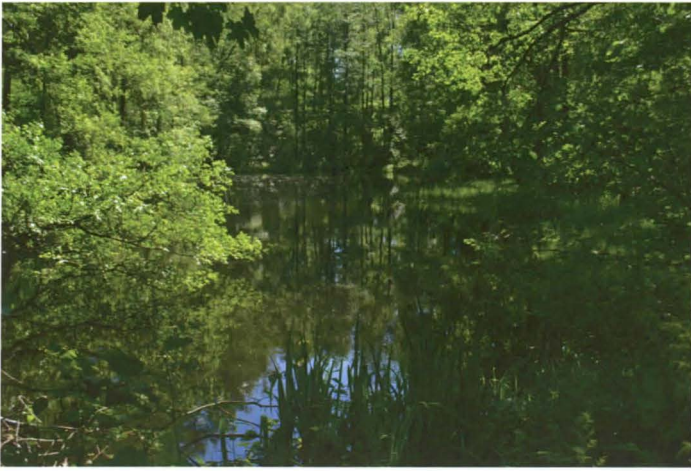
Kartta 2. Sahajärven luonnonpuiston alueen eri tutkimusalueet ja niiden kohteet. 1:1000.

Kaarinassa 28.12.2009

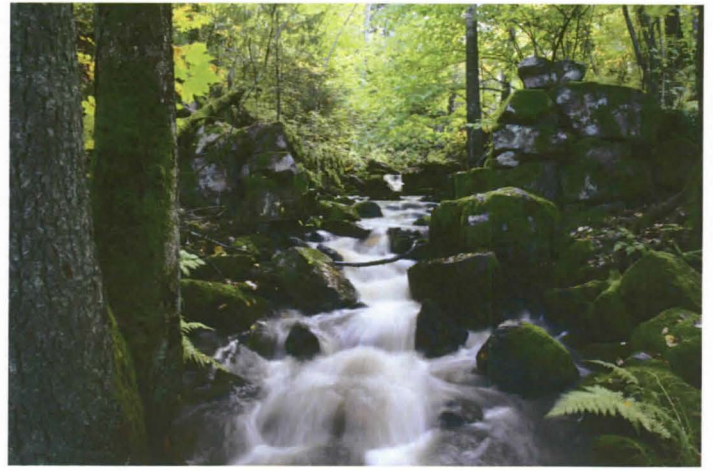
FT Kari Uotila

Muuritutkimus ky

Kuva 1. Patolampi kesällä 2009. (MK)

Kuva 4. Rakenteen 21 pohjoinen aukko. (KU)

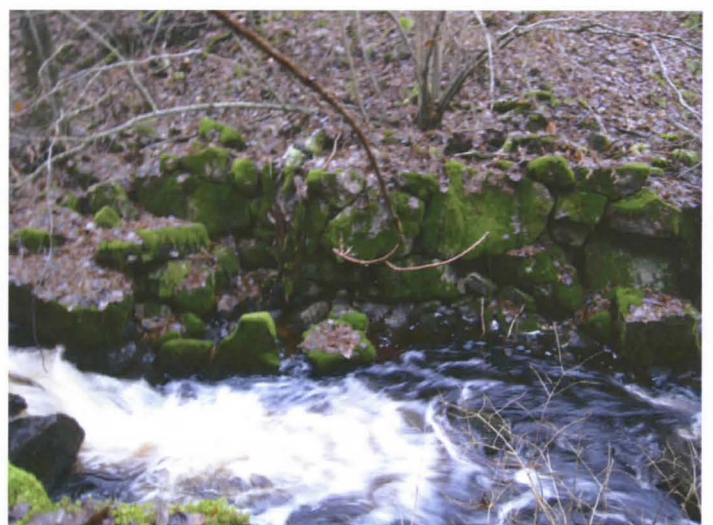
Kuva 2. Alueella 1 oleva suurikokoinen kivipenkki. (KU)

Kuva 5. Rakenteen 21 lounainen osa. (KU)

Kuva 3. Alueella 1 oleva rikkoutunut kivipenkki. (KU)

Kuva 6. Rakenteen 21 läntinen seinärakenne. (KU)

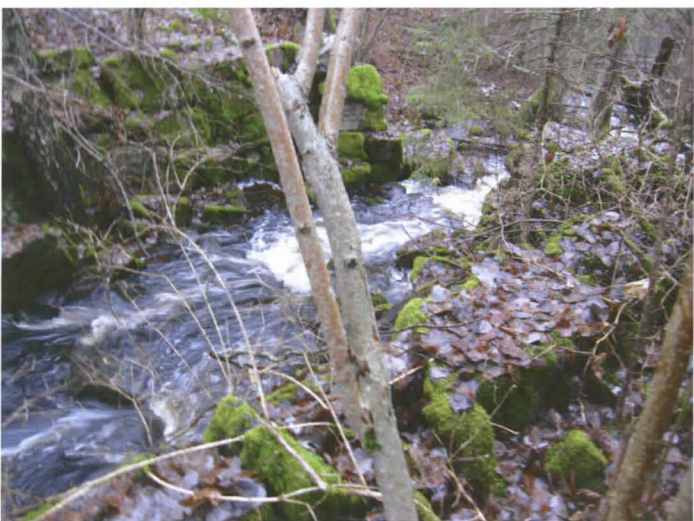

Kuva 7. Rakenteen 21 luoteinen seinärakenne.
(KU)

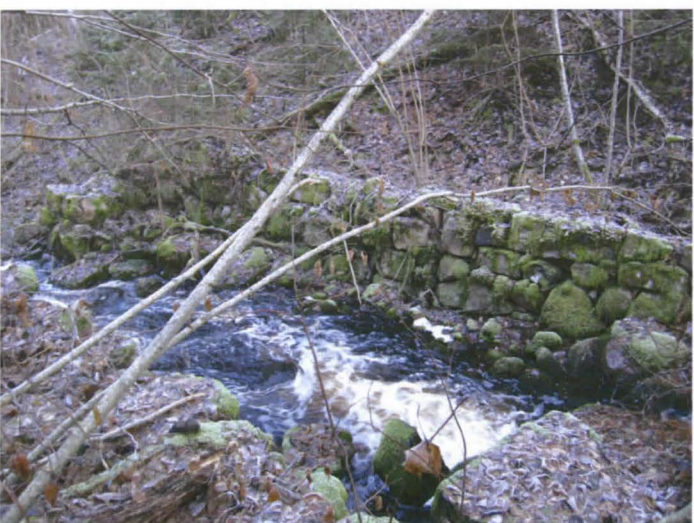
Kuva 10. Rakenteen 21 itäinen seinärakenne.
(KU)

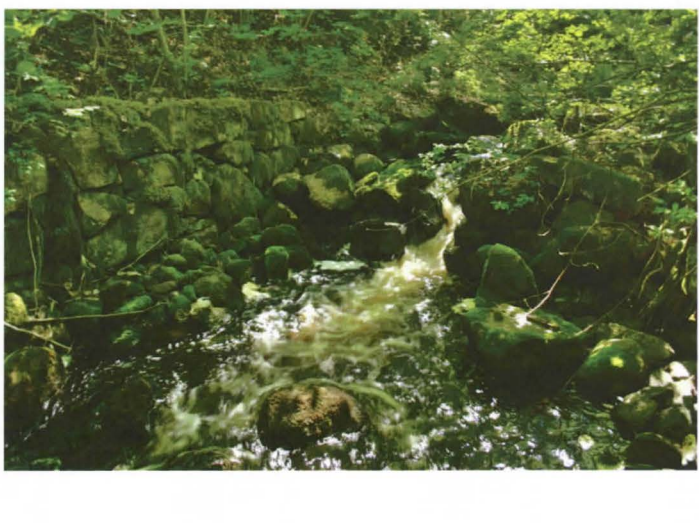
Kuva 8. Rakenteen 21 luoteinen aukkorakenne.
(KU)

Kuva 11. Rakenteen 21 kaakkoinen seinärakenne.
(KU)

Kuva 9. Rakenteen 21 koillinen seinärakenne.
(KU)

Kuva 12. Rakenteen 21 rakenne + oikealla alhaalla kuvan 13 metallikiinnike. (MK)

Kuva 13. Rakenteen 21 metallikiinnike. (MK)

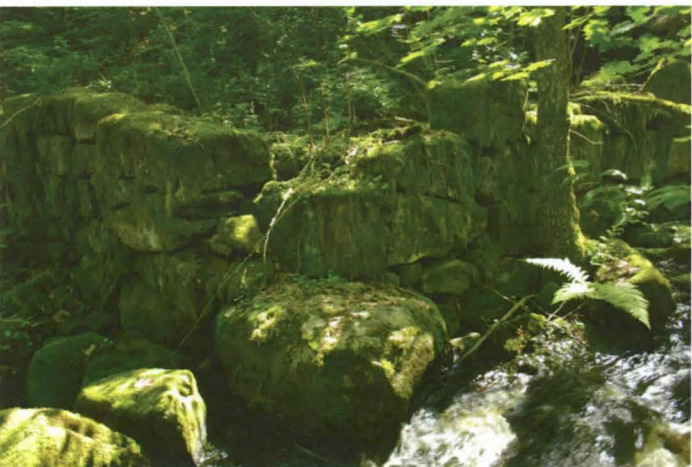
Kuva 16. Rakenne 22 pohjoisseinä. (MK)

Kuva 14. Rakenne 22. (KU)

Kuva 17. Rakenne 22 luoteiskulma ja pohjoisseinä. (MK)

Kuva 15. Rakenne 22 luoteiskulma. (MK)

Kuva 18. Rakenne 22 pohjoisseinä. (MK)

Kuva 19. Rakenteet 22 ja 23. (KU)

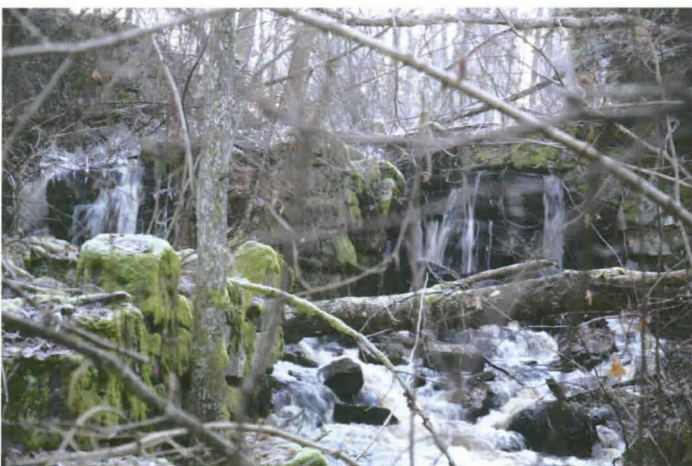
Kuva 22. Rakenteet 23 ja 24. (KU)

Kuva 20. Rakenne 23 pohjoisseinä. (MK)

Kuva 23. Rakenne 23 pohjoisseinä. (KU)

Kuva 21. Rakenteet 23 ja 24. (KU)

Kuva 24. Rakenne 24 lammen puolella. (KU)

Kuva 25. Rakenne 32. (KU)

Kuva 28. Rakenne 41a. (MK)

Kuva 26. Rakenne 31. (KU)

Kuva 29. Rakenne 41a. (MK)

Kuva 27. Alueen 3 metalliesineitä. (MK)

Kuva 30. Rakenne 41a. (MK)

Kuva 32. Rakenne 41c. (MK)

Kuva 31. Rakenne 41a. (MK)

Kuva 33. Rakenne 41b. (MK)

Kuva 34. Rakenne 41b. (MK)

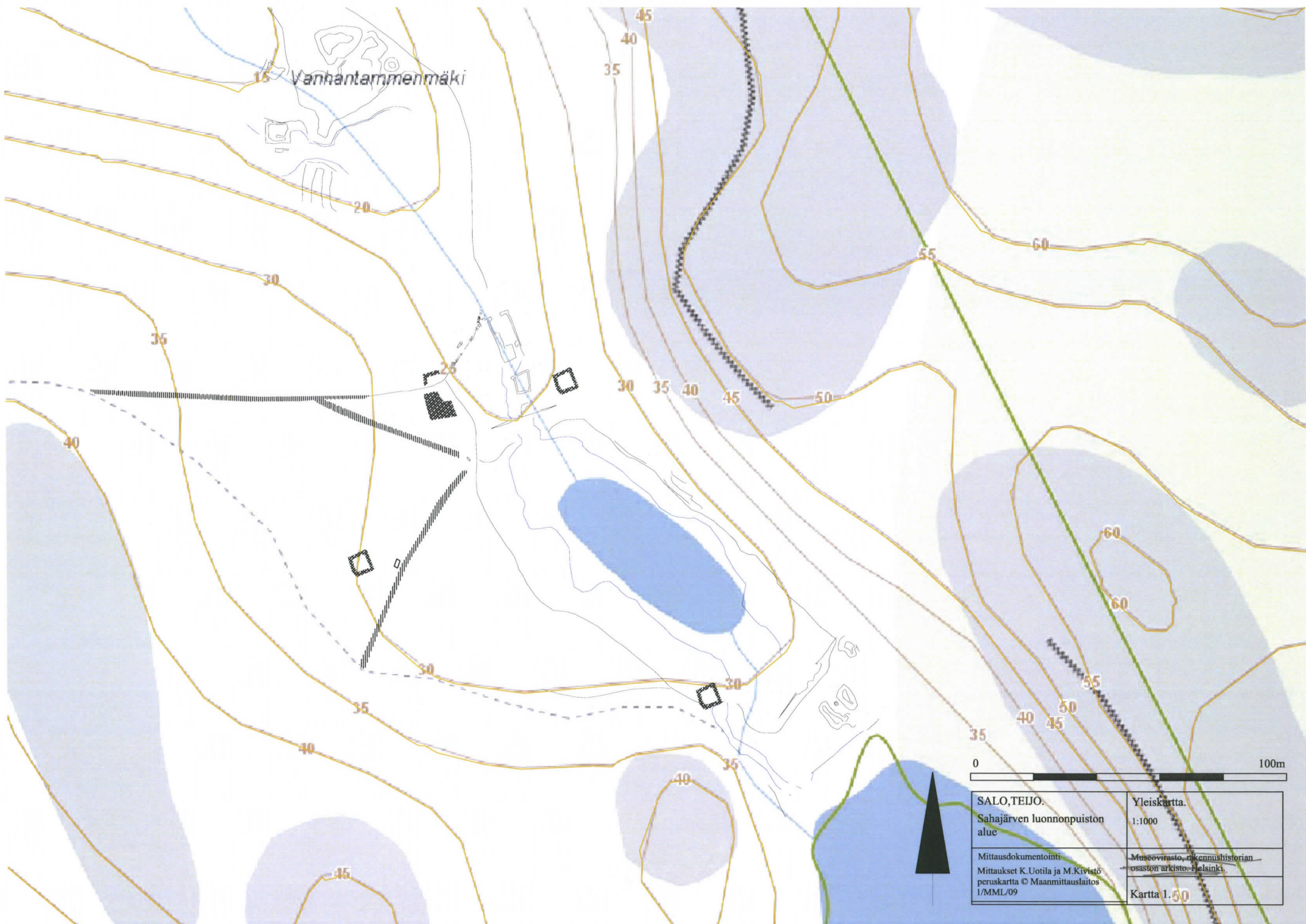

Kuva 35. Rakenne 41 edusta. (MK)

Kuva 36. Rakenne 45 Sahajärven rannassa. (KU)

Vanhantammenmäki

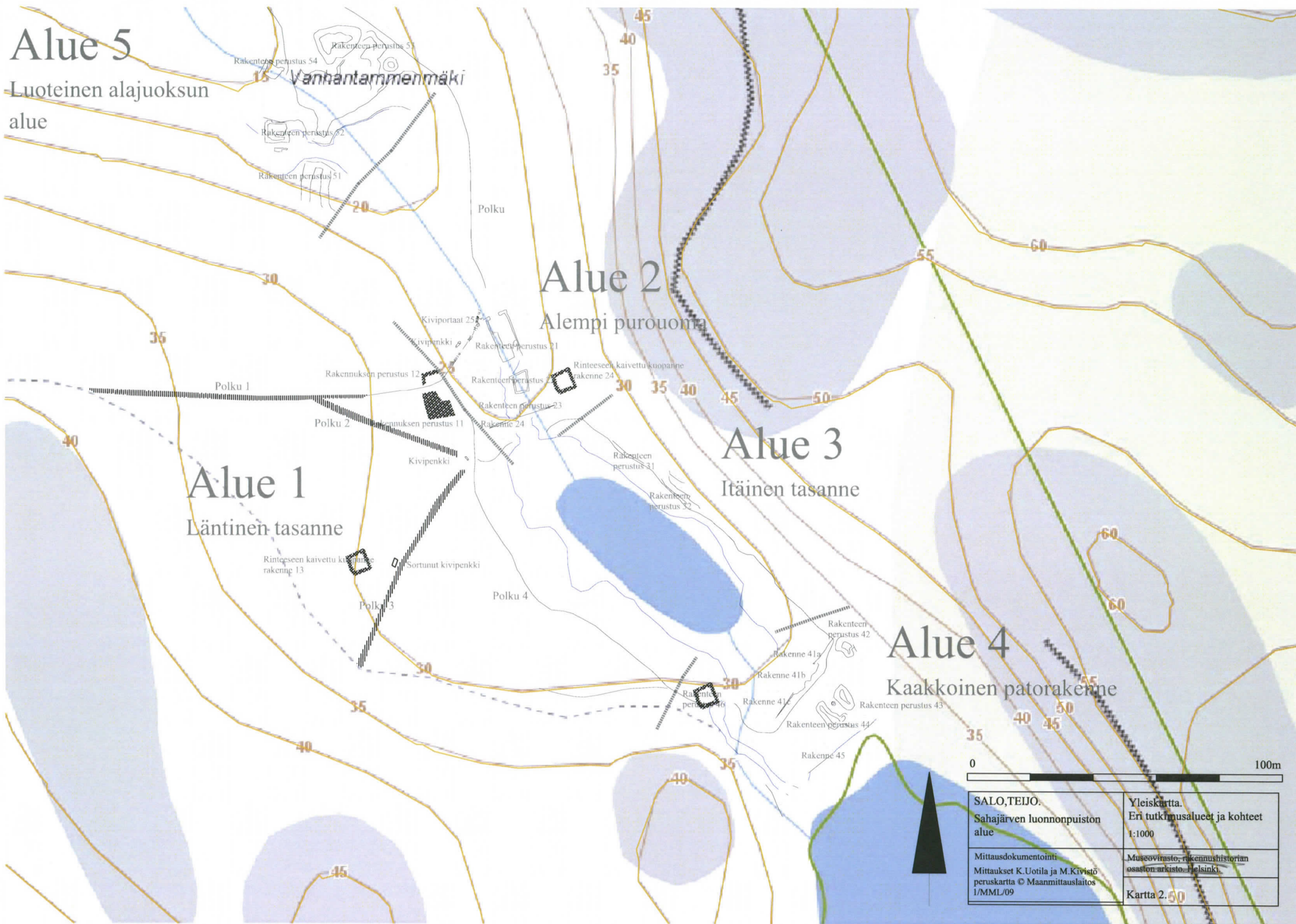

SALO, TEIJO. Sahajärven luonnonpuiston alue	Yleiskartta. 1:1000
Mittausdokumentointi Mittaukset K. Uotila ja M. Kivistö peruskartta © Maanmittauslaitos 1/MML/09	Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki. Kartta 1.50

Alue 5

Luoteinen alajuoksun
alue

Alue 2

Alempi purouoma

Alue 3

Itäinen tasanne

Alue 4

Kaakkoinen patorakenne

Alue 1

Läntinen tasanne

Vanhantammenmäki

SALO, TEIJO. Sahajärven luonnonpuiston alue	Yleiskartta. Eri tutkimusalueet ja kohteet 1:1000
Mittausedokumentointi Mittaukset K.Uotila ja M.Kivistö peruskartta © Maanmittauslaitos 1/MML/09	Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto, Helsinki. Kartta 2.50